

Izhaja vsak četrtek popoldne.
V slučaju praznika dan poprej.

Cena:;
za en mesec Din. 4
za štiri leta " 12
za pol leta " 24

Posamezna štev. stane 1 Din.
Uredništvo:
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6/III.

Rokopisi se ne vračajo.
Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

PRAVICA

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportajni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2.

Inserati se računajo
:: po dogovoru. ::

Več praksičanskega duha.

(Univ. prof. dr. A. Douders — Münster v »Secle« okt. 1923.)

Mi tožimo dandanes v dnevih stiske in splošnih nadlog toliko čez vse, kar nam je božja previdnost naložila na naša slabostna ramena, mi tožimo venomer čez »te slabe čase«. In vendar so težki časi tudi veliki časi, ker nalagajo sedanjemu rodu resno in častno odgovornost, da mora preskrbeti in priboriti si za prihodnji rod boljše bodočnost in marsikaj iz preteklosti zopet poravnati.

Dnevi prerokov v stari zavezi so bili enako trdi in polni bridkosti. Mi si ne smemo umišljati, da smo v okviru svetovne povestnice prvi in edini, ki moramo toliko prenašati. Ko so bili odpeljani Izraelci v Babilonijo in Asirijo in je »trava rasla na potih na Sion, tako da so žalovala, ker ni nihče prišel več k prazniku«, tedaj se je zdelo, da je vse uničeno in izgubljeno. Dnevi apostolov v novi zavezi so bili v prvih početkih oblačni in ogroženi, v večnih bojih in viharjih naskakovani od jezice Rima in poganskih oblasti proti mlademu krščanstvu, da je odmeval ves tedanji svet in so se morali skriti v temne globočine katakomb. Tristo let. V resnici težki časi. Oni bi mogli obupati in odpovedati. Tega pa niso storili. Vstopili so junaško v areno boja in so potrkali s trdim lesom križa vedno na novo obtrhla tla rimske države, dokler se ni razrušila. Ako bi se oni udali tedaj svojim preganjalcem, potem bi oni ne postali nikdar kristjani.

Njihovega duha en dih mora preiti v nas, njihovega ognja ena iskra, njihove moči en močan tok, njihovega svetega navduševanja mali delec; potem bomo tudi mi stali pokoncu. Več mučeniškega duha mora nas navdušiti, kot je bil v ljudeh prvega krščanstva. Sicer res da ni nihče pripravljen, da nam odreže glavo, da nas odpelje zvezane v areno koloseja, da bi nas vrgel pred zveri. Vendar, dnevni vbodljaji vednega življenja žrtev boljjo zelo, ranijo in pretresajo celega človeka, in mnogo mora imeti tisti moči, da to premaga. Mučeniški duh je kljubovalni duh, ki stisne ustnice in reče »ne«, kjer pravijo drugi »da«; svoj »da«, kjer zahtevajo drugi »ne«. On ne zažiga kadila bogovom in malikom svojega časa. Mučeniški duh je tihi duh, duh junaških činov, ne mnogih besedi, on ne govori veliko, ampak dela krepko, živi delovno krščanstvo in pa življenje žrtev. »Mi ne govorimo mogočno, a mi živimo veliko«, je rekel sv. Ciprijan v svojem času. Mučeniški duh je vesel duh, ki se smeji tudi skozi solze in gleda z radostnimi očmi kako zahaja navzdol solnce, ker ve, da bode drugi dan v jutro zopet vzšlo na istoku.

Več duha prave skupnosti, bratske ljubezni, nesebične požrtvovalnosti. Nikdar niso bile te častne besede tolikokrat na jeziku in nikdar jih ni bilo dejanski tako malo, kakor dandanes. Samoljublje, denar, mamonižem, vladajo svet. Nesebična, služeča, pomoč nudeča ljubezen je izginila iz sveta, kakor angel Jehove iz jeruzalemskega templja. »Pojdimo odtod!« Čeprav se toliko govori o skupnosti, vendar kako malo jo izvršujejo, »služiti bratom v ljubezni« (Gal. 5, 13), »nositi eden drugega bremena« (Gal. 6, 2). Kako so kristjani prve

cerkvene občine ravno s svojo ljubeznijo očarali pogane, in s svojim zgledom »svet premagali«. Ljudje ne verjeto danes v nič bolj kakor v dejanja dobrote, dobrohotnosti, tihe darežljivosti, ki razodeva duha Jezusovega ko je umival opostolom noge. »Zlata in srebra nimam, kar pa imam, to ti dam: V imenu Jezusa Kristusa vstani in pojdi«. Kdor samega sebe dá, je dal najvišje, kar more dati: »Večje ljubezni nima nihče.« (Jan. 15, 13.)

Več odločnosti, več velikodušnosti, več poguma, kajti potrebna je ponižnost pred Bogom in potrpljenje v čakaniu in upanju na odrešitno uro, ki jo bo določil Bog. Kadarkoli zapiše božja roka pak Mane-Thehel-Phares na stene človeštva, traja več kot od danes do jutri, da se izpolni »Božji mlini meljejo počasi«. Božje stolpne ure gredo počasi. Bog ima čas. On čaka. Njegov čas je večnost. Njegove mere so stoletja in tisočletja. »Pri njem je 1000 let kot en dan in en dan kot 1000 let.« (Ps. 89, 4). »Kakor si bil v vseh časih, takšen ostaneš večno.«

Zato treba potrpljenja. »V čakaniu in upanju je vaša moč.« (Is. 30, 15.) Ko se zdi, da je vse izgubljeno, potem je prišla ura velikodušnih duš. »Stara Cerkev ni jokala, ona je molila in upala«, je zapisal P. Lacordaire. Tako moramo tudi mi, namesto joka in tožbe, »moliti in upati«, verovati na bodočnost, ki si jo bomo osvobodili, ako ne bomo zgubili poguma in zaupanja. Bodočnost si bo osvobodil le tisti, ki stoji v zvezi z njo, t. j. kdor stoji v zvezi z vsemogočnim Bogom. Take duše potegnejo bodočnost nase. »Tisti, ki Boga ljubijo, bodo vse dosegli« (Rim. 8, 28). Samo kjer so grobovi, tam bo tudi vstajenje. Mi verjemo na veliki petek, iz katerega je zrastle velikonočna nedelja, na katakombe, iz katerih je izšlo krščanstvo; mi upamo na lepše dni, njih zarja že vzhaja: kajti mi verujemo v Boga in v večno življenje.

Politični pregled.

Pri nas.

Banke. Znano je, da je banka znamenitega »dvi-govalca« dinarja v pretekli jeseni, Plavšiča, Balkanska banka prišla na boben. Sedaj je prišla na vrsto druga »Ujedinjena banka«. Pri njej bo izgubila tudi država oziroma državna poštna hranilnica in tudi neka ljubljanska banka. Značilno je, da je država to banko podpirala s tem, da ji je dajala kredite, naši slovenski združni zavodi ne dobe ničesar. Tj polomi, katerim bodo pa v sedanji krizi najbrž sledili še drugi, so glasen opomin vsem ljudem, da so edini solidni zavodi hranilnice, zadruge, ki ne špekulirajo z denarjem. Ko bi smeli biti nevoščljivi bi privoščili zgubo vsem lakomnim, ki so dvigali v malih hranilnicah pa nosili v banke, da dobe večje obresti.

Parlamentarno delo se omejuje na delo v sekcijah finančnega odbora. Tam odkrivajo naši poslanci strašno korupcijo v posameznih oddelkih ministerstev in skušajo zboljšati proračun za naše dežele.

Sijajna socialna politika. Pri razpravi o proračunu ministrstva za socialno politiko so med drugim dognali, da je cela vrsta »strokovnjakov«, ki so vedno »potovali«, da so dobili dnevnice. O njih delu pa nihče

teva, Vi jih hujskate. Železničarji so mirni, nič ne protestirajo, ne zborujejo, ničesar ne zahtevajo, oni so zadovoljni.«

Železničarji! Ali hočete še več. Ali niso te besede sramota za nas in našo organizacijo? Dasi jih izrekajo, brezvestni liberalni buržuji, ki našo bedo, naše trpljenje dobro poznajo, a ga poznati nočejo, kljub temu moramo reči, da bi ne mogli tako govoriti, če bi za hrbtom poslancev, ki izrekajo naše zahteve, stala enotna močna, bojovita, vstrajna in na vsake žrtve pripravljena armada železničarjev. Tovariši železničarji! Ali vas nič vest ne peče?

Zopet nov udarec. Te dni smo železničarji čuli iz Zagreba, da so nam odvzete proste vozne karte za družinske člane. Odslej dobe menda proste vozovnice samo še uslužbenci in še ti le 3 na leto.

Vlada nam zadaja udarec za udarcem. Sestradali so nas, slekli so nas, sedaj pa nam odvzamejo pravice, ki so nam jih predniki s tolikoletnim bojem priborili v Avstriji. Še bodemo avstrijantki in moramo biti, dokler nam bo spomin na pravice, ki smo jih imeli v Avstriji sladak in misel na jugoslovansko korupcijo in krivičnost pa tako grenka.

Železničarji! Ali res nimamo nič več pameti, nič več krvi in nobene moči, nobene sile več. Ali res nismo zmožni nitj toliko, da bi danes, ko vse zahteva novih socialnih parvic, vsaj te obdržali, kar jih imamo. Železničarji! V organizacijo! Še nas je mnogo, a razbiti smo!

ne ve ničesar. V izseljeniškem oddelku je sedela cela vrsta brezposelnih srbskih uradnikov, ki so s pomočjo belgrajskih advokatov izjemali iz ubogih izseljencev po 2—10 tisoč dinarjev kot takso za izseljeniško dovoljenje. Dognalo se je tudi, da dobiva Etbin Kristan kot izseljeniški komisar slijajno plačo 500 dolarjev mesečno, da pa ni nobenih poročil o njegovem »delovanju«. Minister Peleš je moral na koncu priznati, da je prevzel za Žerjavom čisto neurejeno ministrstvo in se je izgovarjal, da ga v 6 mesecih ni mogel urediti.

Agrarna reforma. Vsak še ve, kako slovesno se je proglašalo ob ujedinenju 1. dec. 1918, da se reši vprašanje agrarne reforme, razdelitve veleposestev. Pri razpravi v sekciji so dognali, da je bilo pred dvema dnevnoma v tem ministrstvu nerešenih še 60.000 dopisov. Celo radikali sami so začeli radi te vnebovpijoče nemarnosti zmerjati voditelja tega ministrstva. — Vsakdo pa, kdor zabavlja proti delu naših poslancev, naj bi pomislil, s kakimi neevropskimi razmerami se imajo boriti!

Naše zadruge. V seji dne 12. t. m. je poslanec Kulovec zahteval kreditov za naše združništvo: hranilnice in posojilnice, konsumne in razne druge zadruge. Minister se je izgovarjal, da more dati Narodna banka posojila samo na kratko dobo, kar pa je pri zadrukah nemogoče. Poslanec Kulovec mu je odgovoril, da imajo naše zadruge svojo Zadržno Zvezo, kateri se dajo z lahkoto takji krediti. Ta pa bo dalje pomagala svojim članicam.

V Varšavo, k poljskim parlamentarcem na obisk je odšlo večje število poslancev. Izmed naših Korošec in Krenžar. Važni so taki obiski, da se utrdijo medsebojne vezi med državami. Poslanci pa se ob taki priliki nauče, kaj bi se dalo pri nas vpeljati od drugega, kar vidijo v tujini.

Proslava dela in demokracije. Ko je potoval češki predsednik Masaryk po Franciji, je govoril ob priliki, ko je bil pri Millerandu na banketu med drugim tudi te-le pomembne besede:

Preje so ljudje za svoj narod umirali, mi pa hočemo zanj živeti in delati. O ruski mladini je rekel nekdanji pisatelj Dostojevskij, da zna za domovino umirati, a ne za njo delati. In res je lažje dati v jezi ali navdušenju življenje kakor delati svojih osem ur od leta do leta — do smrti. In vendar temu malemu in vztrajnemu delu pripada bodočnost. Narodi le redko potrebujejo na zunanaj junaških del a vedno jim je treba drobnega dela vseh, vseh skupaj. Demokracija ni nič drugega, kakor neprestano iskanje in spajanje vseh življenjskih sil naroda. Politika demokracije je politika življenja, ne pa smrti. Delavci! Delajmo!

V inozemstvu.

Državni udar v Monakovem. Poročali smo že, kako napetost vlada med raznimi nemškimi pokrajinami in strankami. Na Bavarskem so se posebno razvili nekaki nemški fašisti pod vodstvom Hitterjev. Ti so povdarjali, da treba spet upostaviti na Nemškem cesarja, da naj ne plača Nemčija ničesar Francozom itd. Ves nemški napuh je govoril iz te stranke, ki je že dolgo pripravljala napad na vlado. Dne 8. t. m. je bil v meščanski pivovarni velik shod, na katerem je govoril minister Kahr. Naenkrat obkoli hišo 600 oboževanih mož in udere tudi v dvorano. Njih voditelj Hittler stopi na oder z revolverjem v roki in proglasi, da je odstavljena vlada in da je odstavljen tudi predsednik nemške republike Ebert. Dva ministra je dal takoj zapreti, Kahr pa se jim je navidezno vdal in so ga celo sprejeli v novo vlado. Vojaško poveljstvo je prevzel bivši šef nemškega generalnega štaba Ludendorf.

Kratka slava. Vsa poročila iz Monakova so govorila, da je čisto zmagala reakcija, a zmagala je samo — za par ur. Minister Kahr je hitel, ko je vse to videl, k državnim četam in bavarski general Lossow je takoj odredil, da se Hitterjeve razpodi ali pozapre. In takrat se je izkazalo, da je bilo to fašistovsko gibanje na zelo slabih nogah. V 24 urah je bil Ludendorf premagan in Hittler je zbežal. Kasneje je bil tudi ujet. Nekaj ljudi je bilo ubitih in ranjenih v pouličnih bojih in konec je bilo slave — nove vlade.

Kahrova dvojna vloga. S tem seveda še ni rečeno, da bodo Bavarci odnehali proti Prusom. Ravno Kahr je tisti, ki hoče napraviti Bavarsko za glavno deželo in Monakovo za glavno mesto Nemčije. Izsiliti hoče spremembo ustave v tem smislu. Je pa toliko moder, da hoče Pruse potolči mirnim potom, ne pa z orožjem in tako malo pripravljen kakor kričavi Hittler. Videti je, da zna zelo dobro igrati dvojno vlogo, da pride na ta način do svojega cilja.

Zadnja poročila pripovedujejo, da nemški nacionalisti še ne mirujejo. Ko je Hittler zaigral, poskuša svojo srečo že iz prejšnjih nemirov znani stotnik Erhardt. Na svojo stran pridobiva zlasti vseučiliško mladino in jo navdušuje za staro slavo Nemčije.

Prometna zveza.

Železničarji pred topove! V svojem poročilu na zadnjem zborovanju Delavske Zveze v konsumu nam je poslanec Krenžar povedal tole zanimivost: Ko je šel poslanec s svojim tovarišem ob priliki 24-urne protestne stavke posredovati k ministrskemu predsedniku, leta ni hotel ničesar slišati o zahtevah in željah železničarjev. Poslanci so mu hoteli dopovedati, da železničarji ne morejo več živeti, da se bore za svoje in svojih družin bedno življenje, ker je pomanjkanje prišlo do vrhunca. Poslanci so zahtevali naj država vsaj poravnava svoje že zapadle obveznosti in izplača doklade, ki jih je že več mesecev dolžna, kajti te krivice in škandali kriče že do neba in nihče ne bo mogel sestradanim ljudem zameriti, če bodo v borbi za golo življenje segli tudi po skrajnem sredstvu. Stari Pašić se ni zmenil za nobene zahteve, gani le ga niso krivice, niti odgovarjati se mu ni ljubilo. Toda zadnji besedi: »odgovornost in »skrajno sredstvo« sta ga zbudili. V tem hipu je pokazal vso propalost svoje otopele duše. Tako nekako je dejal: Teško že čakam, da bi železničarji začeli štrajkati, bi jih saj lahko hitro mobilizirali. Na bolgarski meji bi jih sedaj, prav sedaj, nujno potrebovali!

Železničarji! Te besede govore dovolj jasno, kaj nas čaka. S tem je vse povedano. Vendar je poslanec k svojem poročilu dodal še tole: Če za železničarje posredujemo in povdarjamo, da to zahtevajo naši železničarji, nam redno odgovarjajo: »Saj ni res, nihče ne zah-

Ludendorfa so izpustili proti častni besedi, da ne bo napravil nikakega novega prevratnega poskusa. Komu drugemu bi se seve drugače godilo.

Spet uboj ministra. Na Bolgarskem ni dobro ministrovati. Kadar pade z ministrskega stolca gre ali v ječo, kakor so jih zaprli celo vrsto pod Stambulijskim ali pa v smrt, kakor je okusil Stambulijski kasneje sam. Dne 11. t. m. je bil ubit bivši minister Duparinov, pristaš ubitega Stambolinskega, ki je bil obsojen na 6 let ječe. Ko so ga prepeljali v drugo ječo, je hotel zbežati in so ga na begu ustrelili. Tako pravi uradno poročilo. Drugi pa so prepričani, da so ga pri prepeljavi nalašč spravili s sveta.

Spor med našo državo in Bolgarijo radi napada na podpolkovnika Krstića je poravnana. Bolgarija se je ponižala in vse storila, kar je Belgrad zahteval. Če bo ta ostri nastop naše vlade koristil medsebojnemu prijateljskim odnošajem je seveda drugo vprašanje.

Dolžnost je naša, da pomnožimo naročnike.

Smotrenost socialno demokratskih strokovnih organizacij.

Dne 30. avgusta 1923 se je sklenil med Zvezo industrijev, odsek gradbene stroke ter zastopniki stavbinskega delavstva kolektivni dogovor, ki urejuje mezde stavbinskega delavstva. Pogajanj so se udeležili sledeči gospodje, odnosno tovariši in sodruzi: Dr. Golia za odsek gradbene stroke, dr. Stane Likar za Delavsko zbornico, Ivan Kralj za Osrednje društvo stavbinskih delavcev poleg Raniboja Drezgiča in Janeza Osla, Alojzij Leskovšek, Ciril Lapi in Franc Jelen za Unijo stavbinskih delavcev v Celju, Avgust Cvikelj za JSZ in za Storkovno zvezo lesnega in stavbinskega delavstva, Vladimir Kravos za Naordno socialno strokovno zvezo.

Med pogajajočimi se je dosegel popoln sporazum, ki so ga vsi prisotni podpisali. Seveda tudi sodrug Alojzij Leskovšek za Unijo stavbinskih delavcev v Celju.

Dne 28. septembra 1923 pa je Unija stavbinskih delavcev sklenila separaten dogovor za gradbeno podjetje Rudolf Exner z veljavnostjo za gradbo, ki jo podjetje točasno izvršuje v Litiji. Družba Exner je kasneje ta dogovor odpovedala češ, da se bo držala kolektivne pogodbe od 30. avgusta 1923 kot je navedena zgoraj.

Sedaj pa ti pride socialno demokratska Unija stavbinskih delavcev v Celju in pošlje na Zvezo industrijev imeniten dopis tak, da ga je Zveza industrijev v glavnih izvlečkih doposlala celo naši JSZ v izjavo. Sodrugi iz Celja pišejo med drugim sledeče:

»V Vašem dopisu št. 4429 od 26./10. 1923 omenjeni zastopniki stavbinskega delavstva, tako n. pr. od »Jugoslovanske (klerikalne) strokovne zveze« in od »Narodno socialne?« »tudi« strokovne zveze stavbinskega delavstva ne more priti v poštev kot veljavni zastopniki delavskih sil, ker niso bili poslani od delavstva, ampak samo po volji »gospodovi«. Imenovani so morda lastniki kakih od vlade potrjenih društvenih pravil, nikakor pa niso zastopniki stavbinskega delavstva. Če naslov misli, da bodo klerikalci in Narodni socialisti zamogli še dalje časa delavsko vlogo igrati s takimi pretvezami nam je prav, izjavljamo pa, da zastopnik delavstva je naša organizacija. Obenem izjavljamo, da v bodoče z organizacijami, oziroma zastopniki kakih jugoslovanskih in narodnih zvez ne bomo sodelovali pri sklepanju kakih kolektivnih pogodb, ker dotični zastopniki pristanejo na vse pogoje, ker njihovo članstvo itak ni oškodovano iz enostavnega razloga, ker nimajo itak nobenih članov.

Jugoslovanska strokovna zveza je na prošnjo Zveze industrijev, da naj se na predmetni dopis Unije stavbinskih delavcev v Celju, ki ga tu nismo v celoti navedli, ker je klobasa, izjavi, zvezi industrijev poslala sledeči odgovor:

Na cenj, dopis od dne 2. 11. 1923, št. 4429 ad v zadevi organizacije stavbinskega delavstva sporočamo sledeče:

1. Jugoslovanska strokovna zveza stoji načelno na stališču, da se morejo sklepati kolektivni mezdni dogovori med podjetniki in delavstvom samo skupno z zastopniki podjetnikov vseh delavskih strokovnih organizacij, katerih člani pridejo v poštev pri določevanju kolektivnih dogovorov.

2. Ker so včlanjeni pri Jugoslovanski strokovni zvezi delavci vseh industrijskih panog, stavbinsko delavstvo ima še svoj poseben oddelek, »Strokovno zvezo lesnega in stavbinskega delavstva«, je jasno, da moramo v interesu svojih članov zahtevati, da je Jugoslovanska strokovna zveza zastopana pri mezdnih pogajanjih, ki se vrše pri odseku gradbene stroke Zveze industrijev v Ljubljani.

3. Ko bi v poedinem konkretnem slučaju hotelo sklepati kako stavbinsko podjetje separaten mezdne dogovore, bi se Jug. strok. zveza pogajanj samo v tem slučaju ne udeleževala, če bi ne bil zaposlen pri podjetju noben njen član.

4. Ker je naše stališče utemeljeno v zakonu in v statutu naše organizacije, kar je znano tudi »Uniji stavbinskih delavcev v Celju«, moramo najodločneje zavrniti nekvalificirano in nelojalno nastopanje omenjene »Unije« zoper stanovsko strokovno organizacijo.

Z odličnim spoštovanjem! — France Žužek. Mi pripomnimo samo sledeče: Kolektivno pogodbo od 30. avgusta 1923 je podpisala tudi Unija stavbinskih delavcev v Celju. Po logiki dolge socialno demokratske klobase na Zvezo industrijev, torej tudi celjski sodrugi pristanejo na vse, ker nimajo na člnastvu ničesar izgubiti iz enostavnega razloga, ker jih nimajo. To seveda po njihovi lastni logiki. Mi pa vemo, da Unija članstvo ima. Je ne zavidamo. Obžalujemo pa tisto delavstvo, ki je pri tej Uniji včlanjeno. Ljudje, ki so zmožni takih dopisov, naj zginejo iz delavskih organizacij, posebno še iz strokovnih. Mislimo, da se bo to tudi prej ali slej zgodilo. Bog daj norem pravo pamet!

Delavec! Sleherni dan se vprašaj:

All redno plačujem
All redno čitam
All redno dopisujem v
All zadosti agitiram za

Pravico?

Dopisi.

Vič. V petek 9. t. m. smo imeli v našem domu zanimivo predavanje. Tov. France Smodej nam je v razločnem tonu podal pomen kršč. strok. organizacije, imeli pa smo tudi priliko zvedeti kaj je razredni boj naših marksistov. V načrtu imamo še več zanimivih predavanj, starši pridite vselej ter pripeljite tudi mladino.

Predavanje. Prosvetni kartel v Mariboru, v katerem je zastopana tudi JSZ, v Mariboru, je začel 29. t. m. z svojimi rednimi predavanji, ki bodo vnaprej redno vsak petek točno ob pol 8. uri zvečer v Lekarniški ul. 6. Po otvoritvenem govoru sodeč, bodo predavanja zelo zanimiva in koristna posebno za našo delavstvo ker se bodo obravnavala važna življenska vprašanja. Nadejamo se, da bo mariborsko kršč. soc. mislečo delavstvo znalo izrabiti to priložnost v svojo lastno izobrazbo.

Trbovlje. Kakor čujemo, sta dopisa v zadnjih dveh številkah »Pravice« našega »cumeta« zelo ujezila. Pravijo, da je baje sklenil pokupiti vso »Pravico« kolikor jo v Trbovlje prihaja, samo da se ne izve za njegove krivice! — Ker smo obljubili, da se bomo specielno za tega gospoda zanimali opozarjamo na sledeče: »Cumeta« — ing. Römer je pustil v svojem stanovanju slikati eno sobo; to je čisto v redu, — ni pa vredno tu, da se je za slikanje te edine sobe porabilo baje 50 kg barve,

»Chromgelb« nebroj kg drugih barv, 22 kg mila, ter da so trije sobni slikarji samo v tej sobi baje naredili preko 80 šilto (1) — in to vsled tega, ker je »cumeta« praktičar, ktera fazona in ktera barva bolje ugaja njegovemu estetičnemu okusu. In to vse na račun Trboveljske! — Za takih gospodov luksus in kaprice naj Trboveljska družba meče stotisoče proč, — a delavcu, ki stanuje v umazanih luknjah, pa ne da niti toliko zaslužiti, da bi zamogel živeti človeka dostojno življenje. Pravica — kje si!?

Iz Zagorja ob Savi. Davčna oblast razglašja, da naroča delegacija financ, naj se obnovi eksekutivno postopanje napram rudarjem, radi zaostalega neplačanega davka. Lep poklon! Do kosti izmozgan trpin naj plača davek! Skrb gospodov v Belgradu naj bi bila, da plača prvo trboveljskim rudarjem kar jim gre. Naj se zasužura rudarju človeka vredno življenje, naj se mu ustvari eksistenčni minimum, potem šele naj pošilja delegacija financ pozdrave, v obliki davka. Dokler tega ne bo, stojte! Če pa hočete rubiti raztrgane rudarje z bosimi družinami, pridite! Videli boste vsaj, kaj bi se dalo zarubiti. Morda dolgovi, ki so se v zadnji stavki potrojili. Pamet gospodje! Vedite, da je zamazan rudar ravno tako človek, kot je kakšen upravni svetnik pri trboveljski premogokopni družbi. Opozarjamo g. poslance naj store vse, da se prepereči davek, ki se je uknil že pred dvema leti.

Jesenice. Dne 8. 11. smo imeli pri nas dobro obiskani »Prosvetni večer« posvečen blagopokojnemu očetu delavstva dr. Kreku, s sledečim sporedom: 1. Regiment po cesti gre (orkester.) 2. Alegorija. (Zložil dr. Krek, deklam. tov. Markež.) 3. Delavska himna (uglasbil J. Aljaž, poje pevski zbor »Orel« Jesenice) pod vodstvom br. Klaninšek-a.

Omenjeno bodi, da je pevski zbor dobro nastopil, čeprav šele prvič. Zato kličemo bratom pogum, da bode ob prihodnjemu »Prosvetnemu večeru« pokazali, da imamo dobro voljo in vztrajnost kljub mnogim pikrim opazkam.

4. Svojemu očetu. (Dekl. br. Noč.) 5. Predavanje o blagopok. »dr. Kreku« (prof. Dolenc). G. govornik nam je orisal življenje in delo nepozabnega dr. Kreka, spominjal nas na lepe čednosti blagopokojnega in na velike dobrote, ki jih je delil nepozabni dr. Krek revnim slojem. G. govornik je žel veliko odobravanja. 6. Idila v gozdu (orkester). 7. II. dej. »Tri sestre«, spisal dr. Krek. 8. Ob sinjem jezeru (orkester).

Ob 10. uri smo se veselili razšli z sklepom, da vsi do zadnjega v vrste krščanske delavske organizacije ter na delo po vzgledu nepozabnega dr. Kreka.

Stavkokazi v Trbovljah.

Najnesramnejši posel med stavko so vršili oni rudarji, ki so tvorili »lajbgardo« trboveljske družbe, to so stavkokazi. Padli so v hrbet tistim sestradanim, bosim in raztrganim rudarjem, kateri so se borili za boljše košček kruha. Te hinavske in prodane duše so delale po celih 16 ur dnevno samo zato, da bi se gospodom prikupili, ozir. da bi zmagala družba. Iz gole pohlepčnosti, klečeplastva in častihlepnosti so ti prodanci kazili stavko češ »gospod me bo tudi še po stavki obrajtal«. V sled teh hlapcev kapitala, teh izmečkov delavskega razreda, teh nezavednežev, je bila ta največja stavka v zadnjih 40. letih popolnoma zlomljena, in danes občutijo vsi rudarji cele Slovenije pomen zmage kapitala nad delom, — tudi oni rudarji v Zabukovci in Velenju, ter oni v Št. Janžu. — Nekateri izdajalci proletariata so bili za časa stavke res tako naivni — da ne rabimo hujših izrazov — in so tudi še danes po končani stavki, da so živeli v sladki zavesti češ »Gospod me bo do bro nagradil za moje delo« da bodo dobili za svoje Judežvo delo posebno plačilo. Tako je n. pr. eden takih nezavednih elementov šel k ravnatelju in ga prosil za mesto poduradnika, drugi za strelnega mojstra, tretji za

F. M. Dostojevskij:

Mlada žena.

(Prevaja Tine Muren.)

I.

Ordinov je moral poiskati novo stanovanje, čeprav mu je bilo to še tako neprijetno. Gospa, pri kateri je dozdaj imel sobo, postarna vdova nekega uradnika, je bila prisiljena vsled nenadnih sprememb zapustiti Petrograd in odpotovati na deželo k svojemu dolgočasnemu sorodniku, in to kar takoj, še preden je potekel rok stanovanjske pogodbe. Mladenič, ki je imel pravico ostati na svojem stanovanju do prvega prihodnjega meseca, je z žalostjo preišljeval na svoje mirno življenje med znanimi štirimi stenami in občutil je posebno neprijetnost pri misli, da bo moral zapustiti to sobo, katero je tako vzljubil. Bil je reven, stanovanje pa za njegov položaj sicer precej drago; tako se je že drugi dan po odhodu vdovinem hitro odločil, vzal kape in se šel šetat po petrograjskih ulicah in pogledat listke, nalepljene po hišnih vratih, posebno na starejših in revnejših hišah in kasarnah za oddajanje sob, ker je imel tod največ upanja, da dobi sobo pri kakem ubogem človeku.

Iskal je že dolgo in od kraja je resno mislil na stvar, toda skoro so odstranili njegovo pozornost drugi, do tedaj nepoznani občutki. Začel je gledati okoli sebe najprej samo tako mimogrede, raztreseno, ne da bi mislil na kaj določnega, potem pa nekoliko pozorneje in naposled z vidno radovednostjo. Množica ljudi okoli njega, vse to življenje ljudi, ki se je neprestano gibalo in bučalo, vse novo, ki ga je tod srečavalo, nenavadna okolica — vse to šumeče življenje in vsakdanji pohlep za pridobivanjem, ki je tako zoprni Petrograjčanu, ak-

tivnemu in zaposlenemu v življenju, da se do konca življenja trudi najti sredstev in načina, kako bi prišel v toplo gnezdo, v katerem bi se počutil zadovoljnega — vsa ta suhoparna proza in zoprnost je pa v Ordinovu ravno nasprotno sedaj vzbudila vedri občutek mirne radosti. Njegova bleda lica so se nalahko pordečila, njegove oči so zasijale z bleškom novega upanja in on je šel dalje skoro s poželenjem, da vdihava sveži zrak. Čudovito mu je odleglo.

On je nekdanj živl mirno, docela osamljeno življenje. Pred tremi leti, takrat ko je napravil izpite in postal v nekem smislu svoboden človek, je nekega dne poiskal nekega starega malega gospoda, za katerega je do sedaj vedel le, kolikor so mu o njem pravili, in je čakal dolgo, dokler mu ni s srebrom in zlatom obšiti sluga izkazal časti, da ga v drugo javi svojemu gospodarju. Tedaj stopi Ordinov v visoko, mračno, prazno sobo, v enega onih, zoprnih velikih prostorov, ki so se še ohranili v nekaterih gospodskih hišah iz prejšnjih časov, in zagleda starca srebrnih las, na gosto posutega z redovi, ki je bil nekoč v državni službi prijatelj in tovariš njegovega očeta, in postal sinov varuh. Starec mu stisne v roko denar, ki mu je še pripadal. Vsota ni bila velika: ostanek dedščine, ki je prihajala od prednikov, a je vsled dolgov prišla na dražbo. Ordinov vzame zavitek ravnodušno, se poslovi za vedno in gre na ulico. Bil je jesenski večer, hladen in temen; mladenič je hodil zamišljeno; obide ga čudna, njemu samemu nezna žalost. Oči so mu gorele; začutil je, da se ga loteta mrzlina in da se je prehladil. Med potom je računjal, da bodo njegova sredstva zadostovala za dve leti ali tri, ako bo stradal, morda tudi štiri. Že se je mračilo; droben dež je pršil in napolnjeval zrak z vlago, ki je prodirala do mozga. Vzel je v podnajem v prvi

dobri hiši malo sobo — ravno pri oni ubogi uradniški udovi, ki ga je zdaj zapustila v zadregi — in v eni uri se je že priselil. Tam je živl kakor puščavnik popolnoma tako kakor bi se bil odpovedal celemu svetu. Tako se je zgodilo, da se je v dveh letih popolnoma odtujil svetu.

To se je zgodilo, ne da bi celo sam kaj opazil; sprva si niti ni bil gotov, da živi še kak drugo življenje: šumno, bučno, živahno, spremenljivo, večno glasno življenje, takšno, kakršnemu se prej ali slej ne moreš ogniti. On je sicer vedel, da je nekje tako življenje — končno kako da bi tega ne vedel — toda poznal ga ni in nikoli iskal. Že od otroških let je živl samotno; toda od tedaj, ko je odrasel, je ta osamljenost dobila svojo lastno, posebno obliko. Njega je grizla neka strast, ena izmed onih globokih, nenasitljivih strasti, ki zahtevajo celo človeško življenje, in ki takim bitjem kakor Ordinov ne pripuščajo niti najmanjšega prostora v območju kakega drugega življenja. Ta njegova strast je bila — učenje. Najprej mu je požrla njegovo mladost, oropala ga je polagoma s svojim opojnim strupom spanja in dušnega miru, vzela mu zdravo hrano in svež zrak, ki ni imel nikdar prilike prodreti v njegovo temno sobo; toda Ordinov na vse to v svoji napetosti ni pazil, in ni hotel paziti. On je bil mlad in dozdaj ni iskal nič drugega. Strast ga je napravila v polnem pomenu besede za otroka napram vnanjemu svetu in popolnoma nesposobnega za vedno, da bi naprosil nekaj dobrih ljudj za malo prostora, če bi mu bilo kdaj treba poiskati zatočišče med njimi. Študij je za marsikoga kapital, ki ga je treba trdo držati v rokah; Ordinova strast pa je bila podobna orožju, ki je naperjeno proti njemu samemu.

(Dalje prihodnjič.)

dobno stanovanje itd. itd. Med stavko se je tem ljudem seveda marsikaj obljubilo, — a sedaj po stavki se jim čisto enostavno pokažejo vrata z pripombo: »Saj ste bili plačani za svoje delo«. Gospodje Trboveljske družbe se pač ravna po starem rimskem izreku: »Izdajstvo sicer ljubim, — a izdajalca ne maram!« — kar jim mi damo popolnoma prav. — Te izdajice so tarča zasmehovanja zavednega delavstva. Zgodilo se je že več slučajev da so rudarji tem hinavcem v obraz zalučali svoje mnenje, češ da so le-ti vzrok, da je na cesti vrženih preko sto delavskih družin, — sedaj v najbolj kritičnem času, pred zimo! Ali se pa ti ljudje zavedajo te v nebovpijoče krivice? Mislimo da ne, — ker ako bi se tega zavedali, bi kaj takega ne storili. Še dalje gredo — ako kedo takemu lopovu — ker v naših delavskih očeh je tak človek hujši kot lopov — kaj očita, gré tak smrdljivec takoj v »Grajščino«, t. j. v glavno pisarno ter denuncira svojega tovariša — sodelavca, — in konec te denunciacije je, da se po pravici ogorčena delavca vrže na cesto! — Našim zavednim rudarjem pa kličemo: Zapomnite si take osebe, pride čas, ko bomo tudi mi lahko zaklicali: Bili smo potrebni kruha, a vi ste ga nam odžrli, bili smo nagi in bosí, — a vi ste pomagali našim sovražnikom, nas metali v najslabšem času na cesto, zato se poberite, — Vi prokleti... Nam zavednim borcem pa tudi kličemo: Vsi v vrste Jug. strok. zveze rudarjev, koder ni izdajalcev in koritarjev!

Naročajte! Pravico! Plačujte!

Tedenske novice.

Zakaj ima »Naprej« še vedno nekaj naročnikov? Zato, ker proletariat, ki je nekdaj veroval v njegove lažnjive nauke, hoče zvedeti, kateri marksist se je najbolj odlikoval v korist lastnega žepa. Saj je pa tudi sedaj zato najlepša prilika, ker sodr. »Naprej« sam skrbi za potrebni statistični material. V vsaki njegovi številki se že takoj v uvodniku začne boj in odkritje grešnih razrednikov. Marksisti vseh številnih struj so se zopet začeli družiti, uvidevajoč, da se delavstvo drugače ne da več goljufati, takrat mora vsak delavec, pa če tudi ima »dilco« vedeti, da je bil kruto varan in goljufan. Obračunajmo z vsemi marksisti in njihovimi listi, to bo najboljša noveletno voščilo vsem, saj so si prav enaki. Vsem pokažimo fige.

Kaj je razredni boj? Po mnenju in življenju slovenskih marksistov je razredni boj to, da ima vsak delavec svojo organizacijo. Danes imajo ti tiči že 16 struj, ki se medseboj pošteno razredno bojujejo. Tako nagega se materialistični razredni evangelij ni nikjer pokazal, kot ga vidimo v sedanjem stanju marksističnih razrednih organizacij. Delavci le bojujmo se med seboj, razredni vojskovodje bodo pa prejeli od delodajalcev zlate medalje. O pamet, kje si?

Iz Zabukovice nam poročajo, da se bodo dne 9. decembra vršile volitve delavskih zaupnikov II. rudarske skupine. Opozorjamo naše delavstvo, da razvije krepko agitacijo za te volitve. Strokovna zveza je že ukrenila potrebne predpriprave. Izpolnimo točno vsa navodila, da bomo zbrali vse glasove za tiste tovariše, ki so vredni našega zaupanja.

Demokratska politična šola se je srečno zaključila. »Jutro« poroča, da so se gojenci naučili govoriti krasne napitnice dr. Žerjavu in beli Ljubljani. V Krapeževi Zvezdi so imeli zaključni večer. Neki Ravnik iz Jesenic je nazdravil JDS in dr. Žerjavu v imenu Jeseniškega delavstva. Radovedni smo, koliko delavcev je ta g. Ravnik zastopal in kaj pravi k tej zdravici.

Državno uradništvo je ogorčeno nad grozno krivico, ki jim jo je zadala nova pragmatika. Zlasti kategoriziranje uradništva je prineslo mnogim nazadovanje, degradacijo, znižanje prejemkov mesto zaželjenega zboljšanja.

Poročil se je na Martinovo nedeljo bivši načelnik Orlovske podzveze, zmagovalec na telovadnih tekmah v Mariboru in v Brnu, podnačelnik JOZ. Ivo Kermavner z gospodično Štefko Komatarjevo, uradnico Društvene nabavne zadruga. Bog dai srečo!

Veliki župani bodo baje nanovo imenovani. Kandidatov je mnogo.

Parcelacijo Slovenije zopet načenjajo radikali. Menda upajo, da bodo v razdeljeni Sloveniji bolj uspevali s svojo stranko. Poslanca dr. Kulovec in dr. Holnjec sta protestirala proti vsaki delitvi naše zemlje. Zahtevamo enotno Slovehijo.

Volitve v oblastne skupščine se napovedujejo. Delavci pripravljani bodimo. Borba bo huda!

Trbovlje. Ker pristaši gotovih strank govore, da sem jaz pobiral podpise okrog kmetov za bivšega gerenta Korena, — češ da ga hočemo zopet nazaj, — bodi raznašalcem takih vesti povedano, da jim bodem nategnil njihova ušesa v toliko, da bodo imeli daljše, kot Fortetov osel, ker sem mnenja, da ako že konkurirajo z njegovo pametjo, (ali pa neumnostjo) naj še z dolžino njegovih ušes!

Mlada žena. Fedor Mihajlovič Dostojevskij, ruski romanopisec, je bil rojen 11. nov. (po starem koledarju 30. okt.) 1821 v Moskvi. L. 1837. je šel v Petrograd na inženirsko šolo, nato vstopil kot podporočnik v armado. Toda že l. 1844 je dal slovo vojaški suknji in se popolnoma posvetil literaturi. Njegove novele, vzete iz življenja petrograjskega uradniškega proletariata, so med drugimi: »Uboგი ljudje«, »Dvojnik«, »Gospod Proharčin«, »Slabotno srce«, »Netoška Nezvanov«, itd. L. 1849. se je bil zapletel v takozvano Petraževskijsko zaroto, bil obsojen na smrt, toda nato pomiloščen na 10-letno prisilno delo v Sibiriji. L. 1854. je moral vstopiti kot prostak v armado. Ko je zasedel prestol Aleksander II., je bil po-

miloščen, nato je odšel v Tver in pozneje v Petrograd, kjer je razvil zelo živahno pisateljsko delavnost. Umrl je 9. febr. (po st. kol. 28. jan.) 1881. — Njegovi romani so: »Ponižani in razžaljeni« (1861.), »Spomini iz mrtvega doma« (1861—62.), »Krivda in kazni« (1867.), »Idiot« (1868.), »Demoni« (1871—72.), »Mladi naraščaj« (1875.), »Bratje Karamazovi« (1879—80.). Vrh tega je sodeloval pri listih »Vremek«, »Epoha« in »Državljan«. Njegova dela razodevajo izredno globoko poznanje človeške duše.

Težka veleindustrija — krvoses nemškega naroda.

Svetovna vojska je bila odločena v onem trenutku, ko je stopila Anglija v vrsto nasprotnikov Nemčije. Politično je Anglijo izzival Viljem II., gospodarsko jo je pa izzivala izvozna politika nemške železne industrije. Nemški rudarski karteli so si bili pridobili začetke svojega ogromnega premoženja že pred svetovno vojsko; namenoma so prodajali premog in železo na Nemškem dražje kakor pa na Angleškem, hoteč s tem uničiti angleško industrijo. Tako ravnanje imenujemo z angleško besedo dumping. In res se angleška industrija proti ceneni nemškimi izdelkom ni mogla držati in je deloma tudi propadla. Zato so pa v povračilo začeli angleški industriji doma in zunaj s sistematično gonjo proti nemškimi industrijskim baronom in ves angleški svet je šel v boj prot Nemčiji. Tako je kartelno odiranje nemških veleindustrijev že pred svetovno vojsko izzelo iz nemškega naroda bajne svote, obenem pa Nemčijo politično izoliralo in prejšnje stoletne prijatelje spremenilo v najhujše nasprotnike. Dobri poznavatelj nemških razmer Rudolf Keller pravi, da so ruhrski magnati in njih časopisi glavni krivec, da je Nemčija v Angliji in v nevtralnih državah tako zaničevana, niso pa toliko krivi lastniki podjetij kot njih ravnatelji. Vse slabe lastnosti, ki jih inozemstvo naprti nemškimi uradnikom in nemškimi oficirjem, vse te lastnosti so tipično razvite v teh generalnih ravnateljih: nevednost, politično kričaštvo, surovost na spod in prevelika ponižnost navzgor. Nemškemu uradniku in častniku se razen majhnih hib ne more nič očitati, nemški generalni ravnatelj pa že iz navade boleha na samoljubju, in trpi na megalomaniji, zamenjava pravo energijo z brezobzirnostjo napram koristim sodobnega sveta, se čuti kot 200 odstotni nadčlovek, njegov katekizem so umazane oduške kupčije. Inozemske časopise bere le redkokdaj in ima tako medle politične pojme, da se kar popisati ne da. »Nemci so idealistični, imajo izvrstne pesnike, prvovrstne učenjake in hrabre vojake; nekaj jim pa manjka in sicer politični inštitut in to jih napravi samim sebe za sovražnike. Vsak drug narod nekako čuti, da ne sme napraviti prevelikih napak; Nemeec tega čuta nima. Zato pa tudi opazimo čuden pojav, da je nemški srednji stan najstrastnejši pristaš baš onih političnogospodarskih skupin, ki so ga v zadnjem času popolnoma oropale in prepeljale njegove prihranke z nečednimi finančnimi špekulacijami v lastne žepce. Nemški narod plača na leto več kot dve zlati milijardi rudarskim sindikatom samo na diferenci med cenami, ki jih sindikati zahtevajo, in pa med onimi cenami, po katerih bi lahko prodajali; pa je že v teh cenah vstet precejšen dobiček. To, kar zahteva ententa, plačuje nemški narod brez moratorija svojim krvosesom. Celu opreznim finančnim praktikom so doslej mislili, da bo po končanem inflacijskem izkravavljenju Nemčija lahko plačala dve zlati milijardi na leto. Pa jih ne more. Od veleindustrijev diktirane cene premoega in železa so tako ogromne, da požre nakup tega blaga ves denar in da morajo zato v inozemstvo drago prodajati, če hočejo živeti in še reparacije zraven plačevati. Med tem se je pa pojavila tuja cenejša konkurenca, Nemčija svojih izdelkov ne more prodajati, in torej kljub nizkim davkom tudi ne spravi v na mesec dvesto milijonov zlatih mark za reparacije skupaj. Za to spoznanje so poskrbeli premogovni in železni baroni.

Mislimo, da je precej vsaka veleindustrija taka.

Vsak delavec naročnik Pravice!

Kako izvršujete ta sklep JSZ?

Strokovna zveza.

Maribor. Bolniški uslužbenci. Dne 8. t. m. se je vršil pri nas strokovni sestanek pri povoljni udeležbi članstva. Poročal je pokrajinski tajnik Semenič o tekočih organizacijskih zadevah in delavskem tisku. Tajnik je dobil nalogo, da posreduje pri upravitelstvu zavoda o internih zadevah, kakor prosti čas, službena obleka za rezijsko osebo in podobno. Na podlagi tega posredovanja je dovolil g. upravitelj prizadetim zahtevani prosti čas, v ostalih točkah se je pa obrnil tajnik na zdravstveni odsek v Ljubljani. Ker so zahteve upravnene, pričakujemo uspehe.

Trbovlje. Dne 1. nov. se je vršil v »Društ. domu« dobro obiskani shod »Strok. zveze rudarjev.« na katerem je izčrpno poročal predsednik imenovanec Zveze o stanju rudarskega delavstva v tu in inozemstvu, — o vzrokih zakaj je bila zadnja stavka zlomljena, ter o osnutku novega rud. zakona. Dotaknil se je tudi tako mimogrede občinskih razmer v Trbovljah, ter zahteval da se čimprej izvedejo občinske volitve, — kar je že skrajni čas, — ker v tretji največji občini v Sloveniji že od prevrata sem gospodarijo razni gerenti kakor se jim pač ljubi. Radikali Štefanovičevega kopita ter gg. Jedešarji so takoj raznesli novico po Trbovljah češ da »klerikalci zahtevajo bivšega gerenta Korena nazaj.« (ter to stvar baje celo javil pokraj. vladi), kar niti poročevalcu na shodu, niti kateremu drugemu »klerikalcu« niti v sanjah ni nikdar v glavo padlo, — ker nima-

mo nikakega vzroka potegovati se za gerenta, kateri je pripadnik sedanjega režima. — Delavci in kmetje zahtevamo občinske volitve, — pa ne gerentov! To naj si razni gospodje blagohotno zapišejo za ušesa!

Strokovna zveza rudarjev v Zabukovci.

Delavstvo v Zabukovci in v Velenju je poslalo dne 27. oktobra 1923 na ministrstvo za šume in rube spomenice, v kateri opozarja na silno bedo teh rudarjev, na dolgove, v katere so zalezle naše družine vsled sramotno nizkih prejemkov očetov — hraniteljev in povdarja zlasti tele zahteve: 1. Povišajo naj se vsi prejemki, bodisi akordni ali dnevni sorazmerno z narastlo draginjo. 2. Delavstvu naj se oskrbi skupna cenejša aprovizacija t. j. preskrba živil, obleke in obutve. 3. Delavstvo zahteva odgovora na spomenici, ki jih je poslalo meseca aprila in junija glede socialnega zavarovanja, zaščite delavskih zaupnikov, volitev v delavsko zbornico, uvedbe zakona o eksistenčnem minimumu, proti zloglasi obznani itd. Ali ministrstvo sploh ne smatra za vredno nam odgovarjati? Opozorjamo naše poslance na te spomenice in zahtevamo, da posredujejo glede teh zahtev in pospešijo ugodno in hitro rešitev.

Čevlje kupujte z znamko »Peko« tovarn Peter Kozina & Ko., ker so ti priznani najboljši. Glavna zaloga Ljubljana Breg 20, na drobno Aleksandrova cesta 1.

Naše vzgojno vprašanje.

Uporaba prostega časa.

Tovariši! S tem, da je delavski pokret izvojeval osemurni delavnik, je dosegel šele prvo in najvažnejše sredstvo k cilju fizične, kulturne in intelektualne povzdige delavstva. Žal, da je na tej stopnji delavski pokret po večini zastal. Kriva je tozadevno silno veliko delavska organizacija, ki ni imela mož, ki bi takoj pokazali delavcu, kako naj plodonosno uporabi prosti čas. Delavski tisk se je omejil na splošne klice po delavski prosveti in organizaciji, ni pa mogel delavcu povedati, kako naj si delavec uredi domače življenje. Zlasti naše jugoslovanske proletarske vrste so v tem oziru strašno siromašne.

Drugod so vsak po svoje dajali delavcu tozadevne nauke. Na Francoskem n. pr. so z uspehom delavca napotili k obdelovanju koščka zemlje in reji živine. To gibanje je podprla tudi javna uprava in mnogi delavci so si prav lepo opomogli. Angleži in Amerikanci so svetovali delavstvu, naj prosti čas preganja s športom, mnogokje so osnovali obrtne, gospodarske, trgovske in druge šole, kurze in tečaje, zlasti za mlajše delavce.

Zakonodajca ni še v nobeni državi načela tega vprašanja, da si že mnoge javne ustanove, samoupravne oblasti in zasebne organizacije podvele tozadevno iniciativo. Sedaj se je začel zanimati za to vprašanje mednarodni urad za delo, ki bo stavil za tudi na dnevni red prihodnje konference dela.

»Pravica« bo v tem vprašanju skušala dajati našemu delavstvu navodila in pojasnila. Naloga vse delavske organizacije pa je, da skrbi, da bodo delavci dobro uporabljali vsak trenutek, sebi in svojim družinam v blagostanje in organizaciji v čast in prosep. Le preradi pozabljamo staro resnico: Čas je zlato!

Naši delavski mladini!

Brez truda nič uspehov; brez študij, brez izobrazbe, slaba prihodnost!

Tovariši, kako resnične besede! Povsod povdarjamo, in zopet in zopet manifestiramo, protestiramo in apeliramo. Naša strokovna organizacija se bori za drobtine ki jih od časa do časa izvojuje svojim članom, ki gladno stegujejo svoje roke proti nji, misleč, da jim bo izvojevala ono blagostanje, ki odgovarja poštenemu človeškemu življenju. Uspehi minimalni! Povsod povdarjamo pravico enakopravnosti, hočemo boj za enakopravnost delavnega ljudstva v gospodarskem, socialnem in kulturnem pogledu. Naša delavska zveza, ki si je naredila nalogo, ta klic po enakopravnosti na gospodarsko-kulturnem in socialnem polju iz delovnih trpinov samih oživotvoriti, se bori za obstanek. Njen edini list »Pravica« kljub vsej bojevitosti, kljub vsej trdni volji in kljub krasnim idejam praktičnega krščanstva, še danes ni na oni višini, na onem nivoju, s katerega bi mogla Delavska zveza pošiljati prve salve brezsrčnemu kapitalizmu ki se šopiri pod narodnimi in drugimi krinkami!

Krekova mladina, edina stanovska prosvetna organizacija, ki si je naredila plemenito nalogo izobraževati vsestransko naše delavstvo, zlasti mladino, vabi, roti in prosi s pozivi, prošnjami se obrača na vas tovariši, prijatelji krščanskega socializma, prdružite se našemu gibanju, ustanavljajte podružnice Krekove prosvete!

Vsi ti pozivi, malo zaležejo!

Mnogo vpijemo, mnogo govorimo! Toda, doktor ne bo zadnji delavec pod našo zastavo organiziran strokovno in politično, dokler ne bo 10 tisoč rednih naročnikov »Pravice«, dokler bo v naših članih toliko idealne nesebične požrtvovalnosti, da bodo šli od delavca do delavca, od uradnika do uradnika, od kmetskega delavca do viničarja in od zadnjega obrtnega delavca in železničarja in ne pridobili toliko naročnikov, da bo »Pravica« kot barometer za kulturno vrednost njenih organiziranih vrst pokazala krepko rast, toliko časa se ne čudimo.

Enakopravnost delavnega ljudstva je nesmisel ako ne bomo tudi enako izobraženi. Brez učenja ne bo prihodnosti. Bojevali se bomo z uma svitlim mečem in ne z koli in krampi. Naš evangelij je evangelij prosvete; pot do cilja je pot — evolucije! Zato naj nam bodi v memento: Brez širokega izobraževalnega dela,

brez naših stanovskih prosvet, je vse naše kričanje, krik v vihar! Razumete sedaj! Ustanovljajte tovariši povsod naše Krekove mladine, ki bodo merila naše vstrajnosti, našega kulturnega nivoja in sigurna svedočba naše lastne notranje vrednosti in moči!

Krekova mladina ima v založbi velezanimivo satiro »Mobilizacija poštenjakov«, »Nova vojska?«, »Diskurzi o Liviju« in »Telemah« v duhu in resnici. Spisal Janko G. Podtrojški. Cena 20. — Din. Nobena knjižnica brez te knjižice!

V jesenskih in zimskih večerih bomo rad brali krasno rusko povest „Mlada žena“, ki bo izhajala v Pravici. Povejmo to tovarišem in tovarišicam, da bodo naročili „PRAVICO“.

Socialni razgled po svetu.

Razmere v jeklarski industriji v Z. d. A. Velik del naših izseljencev je zaposlen v jeklarski industriji, zlasti pri »United States Steel Corporation.« Pri tem podjetju je uvedeno **dvanaesturno** dnevno delo kljub protestu delavstva in javnosti. Delavci so strogo nadzirani; če govorijo s človekom, ki ni nastavljen pri tem podjetju, so na mestu odpuščeni.

Okoli 1.304 delavcev je zaposlenih v oddelku odprtih kurilnic in to izmenoma 10 ur po dnevu in 14 ur po noči tudi ob nedeljah. Delo je naporno in nevarno. Ves čas trepeta delavec pred nezgodo, ki mu grozi od tekočega jekla, dvigal, lokomotiv itd. Plačuje se na uro 90, 60, odnosno 50 centov. Čezurno delo se plačuje kakor redno. Kdor se brani delati ob nedeljah ali čez uro, mu je delo na 10 dni odpovedano. Za zdravje delavcev se podjetnik ne briga niti najmanj.

Delo in spanje je delavčev življenje, ker ne preostane moči in časa ne za rodbino ne za drugo.

Življenje naših izseljencev v Argentini. Kot svarilen opomin onim, ki se izseljujejo v Argentino, naj velja poročilo dveh naših izseljencev, ki sta iskala zasluzka v tem kraju.

Prvi piše, da se potrebuje delovne moči samo pri poljedelstvu. Izseljenci, ki iščejo zasluzka drugod, pa deajo redno v največjo bedo.

Znati se mora vobče španski jezik; za tehnične stroke se zahteva še francoščina in angleščina. Kdor nima priporočilnega pisma na gotovo podjetje, naj ne hodi v Argentino.

Drugi izseljenec sporoča, da je kljub pripravljenosti prevzeti vsako delo, iskal zaposlenja sedem tednov. Končno je bil sprejet v tvornici mesnih izdelkov 40 km daleč od Buenosaires. Delovni čas traja od jutra do večera. Plača majhna, izplačevanje neredno. Prvi mesec je čakal 17 dni na izplačilo zasluzka. Neki delavec istega podjetja je ostal dva meseca brez plače. Ko je zapretel, da ustavi delo, ga je dal odstraniti poslovodja po policijskemu organu s pripombo, naj vpraša čez 14 dni po plači.

Izseljencev je v Argentini ogromno. Mnogi skrbijo samo za to, da se čimprej vrnejo v domovino. Tudi v Argentini se pripravljajo novi zakoni, ki hoče omejiti priseljevanje samo na poljske delavce.

Izseljevanje preko Belgije v Z. d. A. Zadnji čas se dogaja, da prosijo nekateri potne liste za Belgijo, češ da imajo tam zagotovljen zasluzek. Belgijski konzulat v Zagrebu je sporočil izseljeniški komisarijatu, da je prejel od svoje vlade nalog, naj ne vidira potnega lista ni enemu delavcu, ako nima odobrenja belgijskega ministrstva zunanjih zadev, ki pooblašča od časa do časa svoj konzulat za vidiranje potnega lista določeni osebi. Dalje je odredilo belgijsko ministrstvo zunanjih zadev, da se morajo priložiti vsakemu potnemu listu sledeči dokumenti:

- 1.) Izkazilo o narodnosti.
- 2.) Nравstveno spričevalo.
- 3.) Zdravniško spričevalo.
- 4.) Pogodba o delu in zasluzku ter izjava, da pošlje podjetnik delavca na lastne stroške v njegovo domovino.
- 5.) Spričevalo o strokovni sposobnosti kvalificiranega delavca.
- 6.) Izjava delavca, da ne privede svoje rodbine v Belgijo.

Te dokumente predloži belgijski konzulat svojemu ministrstvu, ki v zadevi odloči. Vobče pa se delavci, pro-

seči vizum za Belgijo, brez nadaljnega odklanjajo.

Potovanje v Belgijo je le navidezno; glavni cilj je Amerika. Izseljenci, ki mislijo, da se more priti na ta nezakonit način v Z. d. A., se opozarjajo, da je to zmotno in da so vsi stroški zastoj.

Izseljeniško vprašanje. Izseljeniški komisarijat v Zagrebu je javil sledeče:

Nov priseljeniški zakon. Po vesteh, dospelih iz Zedinjenih držav Amerike, se pripravljajo novi priseljeniški zakon, ki bo omejil naseljevanje v Z. d. A. v še večji meri nego dosedanj.

Po novem zakonu se ne bo več vršilo komisijsko pregledovanje izseljencev na Ellis Islandu, nego v zemlji izseljenca. Pri tem pregledovanju bodo sodelovali zastopniki Z. d. A. in oblasti države, kateri pripada izseljenec.

Nov zakon namerava odrediti, da izvrše oblasti Z. d. A. registracijo vseh inozemcev v svrhu ugotovitve, da li so dospeli na predpisan način v Z. d. A. ali ne. Če se dokaže, da poedini izseljenec ni zadostil priseljeniškim predpisom, bo poslan v svoj kraj.

Zahtevajte „PRAVICO“ po vseh gostilnah in javnih lokalih, posebno še v industrijskih krajih!

Za kratek čas.

Dober svet.

Ko je poznejši bolgarski knez princ Aleksander Battenberg služil še kot častnik pri gardi v Berlinu, je bil vsled svojega zdravega humorja splošno priljubljen. Neki mladi grof mu je tožil, da se je zadolžil in si ne upa očetu povedati, ker ta ne razume nobene šale.

»No, enkrat bo pa že oko zatisnil,« je rekel princ. »Oku zatisniti« pravimo tudi v pomenu: odpustiti.

»Ne verjamem.«

»Ljubi moj, dal Vam bom dober svet. Stvar je prav enostavna. Ko boste šli prihodnji teden domov na dopust, spravite očeta na lov. Kadar bo hotel streljati, mu hitro povejte, kaj Vas teži, in sicer takrat, ko bo hotel sprožiti.«

»Zakaj pa ravno takrat?«

»Ker bo Vaš gospod oče takrat prav gotovo oko zatisnil!«

Sodnik Stickel in brivec.

V prvih aprilovih dnevih 1923 so priobčili pariški listi sledečo dogodbo iz Amerike.

Sodnik Stickel iz Novega Yorka se je mudil v Atlantic City. Šel se je brit in je preživel tedaj par strašnih trenutkov. Brivec, črnc, ga je bil namazal z milom, se je vstopil poleg njega in mu je nameril britev na vrat: »Obsodili ste mojega brata Billa Batile na smrt...«

Sodnik bi bil rad skočil skozi vrata, pa se ni upal. Brivec je naslonil britev na sodnikov vrat in je rekel: »Prav ste imeli. Zares ni bil nič vreden.«

Za tiskovni sklad »Pravice« so darovali P. Fleinik, Kočevje Din. 100.—, J. Makovec, Rateče Din. 5.—, neimenovani Din. 500.—, dr. Juro Adlešič Din. 100.—.

Pravkar je izšla v založbi »Socialne Misli« knjiga

Dr. A. Gosar:

ZA KRŠČANSKI SOCIALIZEM

Pomisleki in odgovori

z velezanimivo in aktualno vsebino.

Cena 117 strani obsegajoči knjigi znaša 14 Din. Če se naroči in takoj plača vsaj 10 izvodov, znaša cena za izvod samo 12 Din. Dobi se v knjigarnah ali pa v upravi »Soc. Misli«, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Ljubljana, Poljanski nasip 2.

To knjigo mora imeti vsak krščanski — socialc!

Naročajte

„SOCIALNO MISEL“

mesečnik za vse panoge socialnega in kulturnega življenja.

Urejujejo:

dr. A. Gosar, Fr. Terseglav in dr. Engelbert Besednjak.

Naročnina za l. 1923 znaša: za Jugoslavijo 40 D., za inozemstvo 50 D., posamezna šte. stane 5 D.

Dobl se še tudi celoten l. letnik za ceno 30 D.

Naroča se pri upravi »Socialne Misli«, Ljubljana, Jugoslovanska tiskarna, kolportajni oddelek, Poljanski nasip 2.

Ljudska posojilnica

reg. zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani

obrestuje hranilne vloge po najugodnejši obrestni meri, vezane vloge po dogovoru brez vsakega odbitka. Svoje prostore ima tik za frančiškansko cerkvijo, v lastni palači, zidani še pred vojsko iz lastnih sredstev. — Poleg jamstva, ki ga nudi lastna palača, veleposestvo in drugo, lastno premoženje, jamčijo pri Ljudski posojilnici tudi zadrugi z neomejenim jamstvom, za vloge vsi člani z vsem svojim premoženjem, ki presega večkratno vrednost vseh vlog.

Hranilne vloge znašajo nad K 130.000.000—

Gazela-milo

je najboljši domači izdelek. Dobi se v vsaki trgovini.

GOSPODARSKA ZVEZA

Z. Z. O. Z.

LJUBLJANA

DUNAJSKA CESTA 29

1. Blagovni oddelek:	3. Mesni oddelek:
a) poljedelski pridelki in mlevski izdelki,	a) izvoz goveje živine in prašičev,
b) krmila,	b) tovarna mesnih izdelkov,
c) kolonijalno blago.	c) hladilnica,
2. Kmetijski in strojni oddelek:	d) izdelovanje umetnega ledu.
a) poljedelski in drugi stroji	4. Lesni oddelek:
b) semena, umetna gnojila,	a) nakup in prodaja lesa ter oglja,
c) cement, bencin,	b) lastne parne žage, lastna parketna tovarna.
d) galica, žveplo.	5. Vinski oddelek:
	a) domača in tuja vina v sodih in buteljkah,
	b) vse vrste žganja, konjak, špirit.

Telefon 137. — Brzojavke: Gospodarska Ljubljana.

I. delavsko konsumno društvo v Ljubljani

priporoča svojim ljubljanskim članom:

Nečlanom se ne daje. Kdor želi postati član, naj se prijavi v poslovalnici, ali pa v pisarni, Kongresni trg 2. Člani dobe koncem leta 3% popust, — dobilek, ki ga napravi zadruga je pa last zadrug in v korist vsem članom. Na upanje se ne daje.

Člani iz dežele naj posetijo naše poslovalnice, kadar pridejo v Ljubljano.

1. **Svojo kuhinjo** na Kongresnem trgu št. 2, kjer dobi vsak član solidno postrežbo. Kosilo: Juha, meso, 2 prikuhi 9 Din., — večerja Din. 6:50.
2. **Svojo točilnico** ravnotam. Nikogar se ne sili k pijači, članom se pa postreza s ceno in dobro kapljico.
3. **Svojo manufakturno zalogo** v bivših prostorih Kleinmayer Bambergove trgovine na Kongresnem trgu. Člani naj se prepričajo, da so tu najceneje postreženi z dobrim in trpežnim blagom.
4. **Poslovalnice:** Dunajska cesta 36 — Zaloška cesta 15 — Celovška cesta 1 in Vič-Glince, kjer dobe vse v gospodinjstvu potrebno blago.